

When Your Torah Doesn't Belong: The Many Lives of Rabbi Nehorai

R. Tali Adler – adler@hadar.org

Spring Lecture Series 2023

I. Rabbi Nehorai

Talmud Bavli Eiruvין 13b	תלמוד בבלי עירובין יג:
<p>Rabbi Aha bar Hanina said: It is revealed and known before the One Who spoke and the world came into being that in the generation of Rabbi Meir there was no one of the Sages who is his equal. Why then didn't the Sages establish the <i>halakhah</i> in accordance with his opinion? It is because his colleagues were unable to ascertain the profundity of his opinion. As he would state with regard to a ritually impure item that it is pure, and display justification for that ruling, and likewise he would state with regard to a ritually pure item that it is impure, and display justification for that ruling.</p> <p>It was taught in a <i>baraita</i>: Rabbi Meir was not his name; rather, Rabbi Nehorai was his name. And why was he called by the name Rabbi Meir? It was because he illuminates [<i>meir</i>] the eyes of the Sages in matters of the <i>halakhah</i>. And Rabbi Nehorai was not the name of the <i>tanna</i> known by that name; rather, Rabbi Nehemya was his name, and some say: Rabbi Elazar ben Arakh was his name. And why was he called by the name Rabbi Nehorai? It is because he enlightens [<i>manhir</i>] the eyes of the Sages in matters of the <i>halakhah</i>.</p>	<p>אמר רבי אחא בר חנינא: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו. ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו? שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו. שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים.</p> <p>תנא: לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו, ולמה נקרא שמו רבי מאיר? שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה. ולא נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו, ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו, ולמה נקרא שמו נהוראי? שמנהיר עיני חכמים בהלכה.</p>

II. Rabbi Elazar ben Arach

1. Pirkei Avot 2:8-9	פרקי אבות ב:ח-ט
<p>... Rabban Yohanan ben Zakkai had five disciples and they were these: Rabbi Eliezer ben Hyrcanus, Rabbi Joshua ben Hananiah, Rabbi Yose, the priest, Rabbi Shimon ben Nethaneel and Rabbi Eleazar ben Arach. He [Rabbi Yohanan] used to list their outstanding virtues: Rabbi Eliezer ben Hyrcanus is a plastered cistern which loses not a drop... And Rabbi Eleazar ben Arach is like a spring that [ever] gathers force... Abba Shaul said in his name: if all the sages of Israel were on one scale of the balance, and Rabbi Eliezer ben Hyrcanus also with them, and Rabbi Eleazar ben Arach on the other scale, he would outweigh them all.</p> <p>He [Rabban Yohanan] said unto them: go forth and observe which is the right way to which a man should cleave? Rabbi Eliezer said, a good eye; Rabbi Joshua said, a good companion; Rabbi Yose said, a good neighbor; Rabbi Shimon said, foresight. Rabbi Elazar said, a good heart. He [Rabban Yohanan] said to them: I prefer the words of Elazar ben Arach, for in his words your words are included.</p> <p>He [Rabban Yohanan] said unto them: go forth and observe which is the evil way which a man should shun? ... Rabbi Elazar said, an evil heart. He [Rabban Yohanan] said to them: I prefer the words of Elazar ben Arach, for in his words your words are included.</p>	<p>... חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו הן: רבי אליעזר בן הורקנוס, ורבי יהושע בן חנניה, ורבי יוסי הכהן, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ער. הוא היה מונה שבחן: רבי אליעזר בן הורקנוס, בור סוד שאינו מאבד טפה. ... ורבי אלעזר בן ער, מעין המתגבר... אבא שאול שאול אומר משמו, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ורבי אליעזר בן הורקנוס אף עמהם, ורבי אלעזר בן ער בכף שניה, מכריע את כלם:</p> <p>אמר להם: צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי אליעזר אומר, עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב. רבי שמעון אומר, הרואה את הנולד. רבי אלעזר אומר, לב טוב. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ער מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם.</p> <p>אמר להם: צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם. רבי אליעזר אומר, עין רעה. רבי יהושע אומר, חבר רע. רבי יוסי אומר, שכן רע. רבי שמעון אומר, הלוח ואינו משלם. אחד הלוח מן האדם, כלוח מן המקום ברוך הוא, שנאמר (תהלים לז) לוח רשע ולא ישלם, וצדיק חונן ונותן. רבי אלעזר אומר, לב</p>

	רע. אָמַר לָהֶם, רוּאָה אֲנִי אֶת דְּבַרִי אֶלְעָזָר בֶּן עֶרְךָ מִדְּבָרֵיכֶם, שְׁבַכְלָל דְּבָרֵי דְּבָרֵיכֶם:
--	--

2. Avot d'Rabbi Natan 14	אבות דרבי נתן יד
<p>When Rabbi Yoḥanan ben Zakkai's son died, his students came to comfort him.</p> <p>Rabbi Eliezer entered and sat before him, saying, "Rabbi, may I say something to you? Rabbi Yoḥanan replied, "Speak." He told him, "Adam had a son who died and he accepted comfort. Where does scripture speak of his accepting comfort? As it is said, 'Adam again knew his wife' [Genesis 4:25]. So too, you should find comfort." He replied, "Is it not enough that I have my own troubles that you remind me of the sorrows of Adam?"</p> <p>Rabbi Yeshoshua entered and said to him, "May I say something to you?" He said, "Speak." He told him, "Job's sons and daughters all perished on the same day, and yet he was comforted for his loss of them. You, too, should find comfort. Where does Scripture speak of his accepting comfort? As it is said, 'The Lord gives and the Lord takes away, blessed be the name of the Lord' [Job 1:21]." He replied, "Is it not enough that I have my own troubles that you remind me of the sorrows of Job?" ...</p> <p>Rabbi Elazar ben Arakh entered. When Yoḥanan saw him he told his servant, "Gather my clothing and prepare to follow me to the bathhouse' for Rabbi Elazar is a great man and I shall not withstand him." Elazar entered and sat down before Yoḥanan. He said to him, "I will give you an analogy. This is like a man with whom the king has entrusted a deposit of some value. Each and every day that man would wail and moan, 'Oy for the time that I will return this deposit in peace and fullness!' So you, Rabbi,</p>	<p>כשמת בנו של רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לנחמו.</p> <p>נכנס רבי אליעזר וישב לפניו וא"ל רבי רצונך אומר דבר אחד לפניך א"ל אמור. א"ל אדה"ר היה לו בן ומת וקבל עליו תנחומין. ומניין שקבל עליו תנחומין שנא' (בראשית ד) אשתו אף אתה קבל תנחומין א"ל לא די לי שאני מצטער בעצמי אלא שהזכרת לי צערן של אדה"ר.</p> <p>נכנס ר' יהושע וא"ל רצונך אומר דבר אחד לפניך א"ל אמור. א"ל איוב היו לו בנים ובנות ומתו כולם ביום אחד וקבל עליהם תנחומין אף אתה קבל תנחומין. ומניין שקבל איוב תנחומין שנא' (איוב א) ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך. א"ל לא די לי שאני מצטער בעצמי אלא שהזכרת לי צערן של איוב. ...</p> <p>נכנס אֶלְעָזָר בֶּן עֶרְךָ כִּיוֵן שֶׂרָאָהוּ אָמַר לְשִׁמְשׁוֹ טוֹל לְפָנָי כְּלִי וְלֶךְ אַחֲרַי לְבֵית הַמְּרַחֵץ לְפִי שֶׂאָדָם גָּדוֹל הוּא וְאִינִי יִכּוֹל לְעַמּוֹד בּוֹ נִכְנָס וְיִשֵּׁב לְפָנָיו וְאָמַר לוֹ אֲמַשּׁוּל לְךָ מִשָּׁל לְמַה"ד לְאָדָם שֶׁהַפְּקִיד אֲצִלוֹ הַמֶּלֶךְ פְּקִדוֹן בְּכָל יוֹם וְיוֹם הִיא בּוֹכָה וְצוֹעֵק וְאָמַר אוֹי לִי אֵימַתִּי אֲצֵא מִן הַפְּקִדוֹן הַזֶּה בְּשָׁלוֹם אֶף</p>

<p>had a son. He studied Torah: Pentateuch, Prophets, Writings, Mishnah, Laws, and Narrative. And he departed this world without sin. You should take comfort that you have returned your deposit in peace and fullness.” Rabbi Yoḥanan said to him, “Elazar, my son, you have comforted me the way people [should] comfort.”</p>	<p>אתה רבי היה לך בן קרא תורה מקרא נביאים וכתובים משנה הלכות ואגדות ונפטר מן העולם בלא חטא [ויש לך לקבל עליך תנחומים כשחזרת פקדונך שלם] א"ל ר' אלעזר בני נחמתני כדרך שבני אדם מנחמין.</p>
---	---

3. Talmud Bavli Hagigah 14b	תלמוד בבלי חגיגה יד:
<p>The Sages taught: An incident occurred involving Rabban Yoḥanan ben Zakkai, who was riding on a donkey and was traveling along the way, and his student, Rabbi Elazar ben Arakh, was riding a donkey behind him. Rabbi Elazar said to him: My teacher, teach me one chapter in the Design of the Divine Chariot. He said to him: Have I not taught you: And one may not expound the Design of the Divine Chariot to an individual, unless he is a Sage who understands on his own accord? Rabbi Elazar said to him: My teacher, allow me to say before you one thing that you taught me. He said to him: Speak.</p> <p>Immediately, Rabban Yoḥanan ben Zakkai alighted from the donkey, and wrapped his head in his cloak in a manner of reverence, and sat on a stone under an olive tree. Rabbi Elazar said to him: My teacher, for what reason did you alight from the donkey? He said: Is it possible that while you are expounding the Design of the Divine Chariot, and the Divine Presence is with us, and the ministering angels are accompanying us, that I should ride on a donkey? Immediately, Rabbi Elazar ben Arakh began to discuss the Design of the Divine Chariot and expounded, and fire descended from heaven and encircled all the trees in the field, and all the trees began reciting song.</p>	<p>ת"ר מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה מהלך בדרך ור' אלעזר בן ערך מחמר אחריו אמר לו רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה אמר לו לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אלא א"כ היה חכם מבין מדעתו אמר לו רבי תרשיני לומר לפניך דבר אחד שלמדתני אמר לו אמור</p> <p>מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור ונתעטף וישב על האבן תחת הזית אמר לו רבי מפני מה ירדת מעל החמור אמר אפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין אותנו ואני ארכב על החמור מיד פתח ר"א בן ערך במעשה המרכבה ודרש וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שבשדה פתחו כולן ואמרו שירה</p>

<p>What song did they recite? “Praise the Lord from the earth, sea monsters and all depths...fruit trees and all cedars...praise the Lord” (Psalms 148:7–14). An angel responded from the fire, saying: This is the very Design of the Divine Chariot, just as you expounded. Rabban Yohanan ben Zakkai stood and kissed Rabbi Elazar ben Arakh on his head, and said: Blessed be God, Lord of Israel, who gave our father Abraham a son like you, who knows how to understand, investigate, and expound the Design of the Divine Chariot. There are some who expound the Torah’s verses well but do not fulfill its imperatives well, and there are some who fulfill its imperative swell but do not expound its verses well, whereas you expound its verses well and fulfill its imperatives well. Happy are you, our father Abraham, that Elazar ben Arakh came from your loins.</p>	<p>מה שירה אמרו (תהלים קמח:ז) הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות עץ פרי וכל ארזים הללויה נענה מלאך מן האש ואמר הן הן מעשה המרכבה עמד רבן יוחנן ב"ז ונשקו על ראשו ואמר ברוך ה' אלהי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שידוע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה יש נאה דורש ואין נאה מקיים נאה מקיים ואין נאה דורש אתה נאה דורש ונאה מקיים אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלצריך</p>
--	--

4. Talmud Bavli Shabbat 147b	תלמוד בבלי שבת קמז:
<p>Rabbi <u>Helbo</u> said: The wine of Phrygia [Perugaita] and the water of the Deyomset deprived Israel of the ten lost tribes. Once Rabbi Elazar ben Arakh happened to come there, to Phrygia and Deyomset, and he was drawn after them, and his learning was forgotten. When he returned, he stood to read from a Torah scroll and was supposed to read the verse: “This month shall be for you [<i>hahodesh hazeh lakhem</i>]” (Exodus 12:2), and instead he read: Have their hearts become deaf [<i>haheresh haya libbam</i>] The Sages prayed and asked for God to have mercy on him, and his learning was restored. And that is what we learned in a mishnah that Rabbi Nehorai says: Exile yourself to a place of Torah and do not say that it will follow you, as if you are in a place of Torah, your colleagues will establish it in your hands, and do not rely on your understanding alone.</p>	<p>אמר רבי חלבו חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל. רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה. כי הדר אתא קם למיקרי בספרא בעא למיקרא (שמות יב.ב) החדש הזה לכם אמר החרש היה לבם בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה. והיינו דתנן ר' נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה ואל תאמר שהיא תבא אחריך שחברריך יקיימוה בידך ואל בינתך אל תשען</p>

<p>It was taught: Rabbi Nehorai was not his name, but rather Rabbi Neḥemya was his name; and some say that Rabbi Elazar ben Arakh was his name</p> <p>And why was he called Rabbi Nehorai? It was because he would illuminate [<i>manhir</i>] the eyes of the Sages in <i>halakhah</i>.</p>	<p>תנא לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמיה שמו ואמרי לה ר' אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה:</p>
---	--

III. Rabbi Meir

1. Talmud Bavli Hagigah 15b	תלמוד בבלי חגיגה טו:
<p>The Gemara relates: Rabba bar Sheila found Elijah the prophet, who had appeared to him. He said to Elijah: What is the Holy One, Blessed be He, doing? Elijah said to him: He is stating <i>halakhot</i> transmitted by all of the Sages, but in the name of Rabbi Meir He will not speak. He said to him: Why? He replied: Because he learned <i>halakhot</i> from the mouth of Aher. He said to him: Why should he be judged unfavorably for that? Rabbi Meir found a pomegranate and ate its contents while throwing away its peel. He said to him: Indeed, your defense has been heard above. Now God is saying: My son, Meir, says: When a person suffers, e.g., by receiving lashes or the death penalty at the hands of the court, how does the Divine Presence express itself? Woe is Me from My head, woe is Me from My arm. If the Holy One, Blessed be He, suffers to such an extent over the blood of the wicked, how much more so over the blood of the righteous that is spilled!</p>	<p>אֲשַׁכְּחִיהּ רַבָּה בַּר שֵׁילָא לְאֵלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: מַאי קָא עֵבִיד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? אָמַר לֵיהּ: קָאֲמַר שְׁמַעְתָּא מִפּוּמֵיהּ וְדָכוּלְהוּ רַבָּנָן, וּמִפּוּמֵיהּ דְּרַבִּי מֵאִיר לֹא קָאֲמַר. אָמַר לֵיהּ: אֲמַאי? מִשּׁוּם דְּקָא גָמַר שְׁמַעְתָּא מִפּוּמֵיהּ דְּאַחַר. אָמַר לֵיהּ: אֲמַאי? רַבִּי מֵאִיר רְמוּן מִצָּא, תּוֹכוֹ אָכַל, קְלִיפְתּוֹ זָרַק. אָמַר לֵיהּ: הַשְׁתָּא קָאֲמַר, מֵאִיר בְּנֵי אוּמְרָא: בְּזִמְנָא שְׂאֲדָם מִצְטַעַר, שְׂכִינָה מַה לְשׁוֹן אוּמְרָת: קְלִנִּי מֵרַאשֵׁי, קְלִנִּי מִזְרוּעֵי. אִם כֵּן הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִצְטַעַר עַל דָּמָן שְׁל רְשָׁעִים — קַל וְחוּמְרָא עַל דָּמָן שְׁל צְדִיקִים שְׁנִשְׁפָּר.</p>

2. Talmud Bavli Horayot 13b	תלמיד בבלי הוריות יג:
<p>Rabban Shimon ben Gamliel commanded those present and they expelled Rabbi Meir and Rabbi Natan from the study hall as punishment. Rabbi Meir and Rabbi Natan would write difficulties on a scrap of paper [<i>pitka</i>] and would throw them there into the study hall. Those difficulties that were resolved were resolved; as for those that were not resolved, Rabbi Meir and Rabbi Natan wrote resolutions on a scrap of paper and threw them into the study hall. Rabbi Yosei said to the Sages: How is it that the Torah, embodied in the preeminent Torah scholars, is outside and we are inside? Rabban Shimon ben Gamliel said to them: Let us admit them into the study hall. But we will penalize them in that we will not cite <i>halakhah</i> in their names.</p>	<p>...פקיד ואפקינהו מבי מדרשא הוו כתבי קושייתא [בפתקא] ושדו התם דהוה מיפריק מיפריק דלא הוו מיפריק כתבי פירוקי ושדו אמר להו רבי יוסי תורה מבחוץ ואנו מבפנים אמר להן רבן [שמעון בן] גמליאל ניעיילינהו מיהו ניקנסינהו דלא נימרו שמעתא משמיהו.</p>

3. Talmud Bavli Kiddushin 52b	תלמוד בבלי קידושין נב:
<p>The Sages taught: After the death of Rabbi Meir, Rabbi Yehudah said to his students: Do not let the students of Rabbi Meir enter here into our house of study, because they are vexatious [<i>kanteranim</i>]. And they do not come to study Torah, but rather they come to overwhelm me with <i>halakhot</i>. Sumakhos, a student of Rabbi Meir, pushed and entered anyway. He said to them: This is what Rabbi Meir taught me: With regard to a priest who betroths a woman with his portion of the offerings, whether he did so with offerings of the most sacred order or whether he used offerings of lesser sanctity, he has not betrothed her. Upon hearing this, Rabbi Yehudah became angry with his students. He said to them: Didn't I say this to you: Do not let the students of Rabbi Meir enter here into our house of study, because they are vexatious? And they do not come to study Torah, but rather they come to overwhelm me with <i>halakhot</i>. Rabbi Yehudah explained his objection to the statement of Rabbi Meir: This <i>halakhah</i> is not relevant, as from where would a woman appear in the Temple courtyard? Women</p>	<p>תנו רבנן: לאחר פטירתו של ר' מאיר, אמר להם רבי יהודה לתלמידיו: אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן, מפני שקנתרנים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא לקפחני בהלכות הם באים. דחק סומכוס ונכנס. אמר להם: כך שנה לי ר' מאיר: המקדש בחלקו, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים, לא קידש. כעס ר' יהודה עליהם; אמר להם: לא כך אמרתי לכם? אל יכנסו מתלמידי ר"מ לכאן מפני שקנתרנים הם, ולא ללמוד תורה הם באים,</p>

may not enter the area of the Temple courtyard where the priests eat the offerings of the most sacred order, so there is no reason to address an impossible scenario. Rabbi Yosei, who was present, said: They will say: Meir died, Yehudah grew angry, and Yosei remained silent; what will become of the words of Torah? He said: In fact, this *halakhah* is relevant; but isn't it common for a man to accept betrothal for his daughter in the Temple courtyard? There is no need to give the betrothal item directly to the woman; it can be given to her father. And additionally, isn't it common for a woman to designate an agent for herself to accept her betrothal in the courtyard? And furthermore: What would be the *halakhah* if the woman pushed and entered? Since it is possible for her to do so, the *halakhah* in such a case must be determined.

אלא לקפחני בהלכות הם
באים! וכי אשה בעזרה
מנין? אמר ר' יוסי: יאמרו
מאיר שכב, יהודה כעס,
יוסי שתק; דברי תורה מה
תהא עליה? וכי אין אדם
עשוי לקבל קידושין לבתו
בעזרה? ואין אשה עשויה
לעשות לה שליח לקבל
קידושיה בעזרה? ועוד
דחקה ונכנסה מאי?

